

**Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)
voor de examens VMBO TL (Mavo)**

Leerjaar 3 | 2026-2027

Vastgesteld op 21 september 2026

door de heer B. Boukhari (Directeur AIDA COLLEGE)

Secretaris examencommissie: de heer M.E. Basalan

- Goedgekeurd door de MR op 23 september 2026;
- Verzonden aan de inspectie op 30 september 2026;
- Ter inzage gelegd voor de kandidaten vanaf 30 september 2026 via Magister en op www.AIDACollege.nl.

Inhoudsopgave Programma van toetsing en afsluiting TL/GL Leerjaar 3

Inleiding.....	3
Kunstvakken inclusief ckv.....	5
Maatschappijleer	6
Biologie.....	7
Geschiedenis.....	8
Wiskunde	9

Inleiding

Dit boekje is het programma van toetsing en afsluiting (PTA) voor dit schooljaar, **leerjaar 3**. Elke toets telt mee voor het examen.

Het schoolexamen start deels in leerjaar 3, maar wordt grotendeels in leerjaar 4 afgenomen. Voor de algemene vakken begint je schoolexamen in het 4^e jaar. Er zijn vier schoolonderzoeken verdeeld over twee periodes. Het schooljaar heeft 3 periodes bij AIDA College maar in periode 3 (leerjaar 4) wordt het centraal examen afgenomen en zijn er dus geen schoolonderzoeken.

De toetsen die in het PTA voor een vak staan dat je volgt, moet je **allemaal** gedaan hebben. Ben je er niet bij als een toets wordt afgenomen dan heb je toestemming van de examencommissie nodig om het alsnog in te halen. Dat mag namelijk niet automatisch. Je moet een geldige reden hebben gehad om afwezig te zijn geweest bij een toets. En daarnaast moet het tijdig gemeld zijn volgens de geldende absentieprocedure. Krijg je toestemming om de toets in te halen, dan krijg je hiervoor een uitnodiging via de schoolemail (met CC naar ouders/verzorgers). Zolang de toets niet is ingehaald, staat er een INH ingevuld in MAGISTER. Alle toetsen van een periode moeten ingehaald zijn op de dag dat de herkansingen van die periode afgenomen worden. Mocht je dat zonder goede reden niet gedaan hebben dan wordt de INH een 1,0. Dat we je een 1,0 geven wordt gemeld aan en je ouders/verzorgers en aan de inspectie voor het onderwijs.

Voor elk vak is er een tabel waarin je de volgende informatie kan vinden:

P	Stofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Toetsvorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
---	------------------	--------------------	----	----	-----------	----	------	------	--------	-------------

De **P** betekent periode. Het schooljaar is verdeeld in drie perioden voor het derde jaar en in twee voor het vierde jaar (de 3e periode is het eindexamen in leerjaar 4). Het is mogelijk dat een toets in een andere periode wordt afgenomen (door bijvoorbeeld wijzigingen in het rooster).

- Bij **Stofomschrijving** staat waar de toets over zal gaan.
- Bij **Examen-eenheid** staat een bepaalde code (domein). Landelijk is vastgesteld welke stof er moet worden behandeld. De codes kan je terugvinden in die beschrijving.
- Bij Schoolexamen (**SE**) en Centraal Examen (**CE**) wordt met een X aangegeven of de stof op het SE en/of CE getoetst moet worden.
- Bij **Toets-vorm** kan je vinden wat voor soort toets het is. In het PTA worden de volgende toetsvormen onderscheiden: schriftelijk (S)¹, mondeling (M), praktische opdracht (PO), Test-Correct (TC) en luistertoets (L).
- **Td** staat voor tijdsduur. Het is een schatting van de lengte van de toets in minuten. Dit kan je helpen bij het maken van je planning per week.
- De **Code** is een nummer dat de school zelf bedenkt. Hiermee is een cijfer dat gegeven wordt in het administratiesysteem en op afdrukken van je cijferlijst staat terug te vinden in dit PTA.
- **Her.** Geeft aan of er voor die toets een herkansing mogelijk is.
- **Weging** geeft aan hoe zwaar een schoolonderzoek meeweegt. Kijk hiervoor in de bovenstaande tabel.
- In de kolom **Opmerkingen** kan extra informatie staan.

Bij dit PTA hoort het examenreglement AIDA College.

¹ Geschreven en digitaal

Kunstvakken inclusief ckv

TL (Mavo)/GL leerjaar 3 | 2026-2027

P	Stofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Code	Toets- vorm	Her.	Weging	Opmerkingen
1	1e Kunstdiscipline met culturele activiteit De kandidaat kan: - Zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. - De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. - De kandidaat kan zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minst vier culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (beeldende vorming, muziek, dans, drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	x x x		3.1	Po	Ja, indien Onvoldoende.	25%	
	2e Kunstdiscipline met culturele activiteit De kandidaat kan: - Zicht oriënteren op de eigen loopbaan en het belangen van kunst en cultuur in de maatschappij. - Basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerven. - Zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste 4 culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		3.2	Po	Ja, indien Onvoldoende.	25%	
	3e 3e Kunstdiscipline met culturele activiteit De kandidaat kan: - Zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. - Basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerken. - Zich een beeld vormen van hele culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste vier culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit Ten minst één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		3.3	Po	Ja, indien Onvoldoende.	25%	
	Kunstdossier De kandidaat kan: zijn culturele en kunstzinnige ontwikkeling inzichtelijk maken in een kunstdossier, waarvan de vorm door de school en de kandidaat tezamen bepaald wordt. Hij kan daarmee verslag doen van alle activiteiten die zijn ondernomen en hierop reflecteren.	KV/K/4	X		3.4	Po	Ja, indien Onvoldoende.	25%	

- KCKV heeft geen periode indeling. De activiteiten worden in periode 1 en 2 afgenomen. Voorafgaand aan iedere culturele activiteit zal een KCKV lesuur gewijd worden aan een inhoudelijke introductie over een van de kunstdisciplines (beeldende kunst, theater, fotografie en architectuur).
- Elk onderdeel wordt beoordeeld met een van de letters O of V. KCKV moet voldoende worden afgesloten om het diploma te kunnen krijgen.
- Wanneer een leerling niet heeft deelgenomen aan de activiteit, dient deze leerling een vervangende opdracht te maken

Maatschappijleer

TL (Mavo)/GL leerjaar 3 | 2026-2027
 Boek: Seneca Maatschappijleer VMBO

P	Leerstofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Toets- vorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
1	Hoofdstuk 1 & 2 (Persoonlijke keuzes & maatschappelijke keuzes) De kandidaat kan: - zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij. - basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. - met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk: – principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen – een standpunt innemen en hier argumenten voor geven. - beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven – uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag en socialisatieproces – de rol van onderwijs beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.	M11/k/1 M11/k/2 M11/k/3	X X X X		S	50	3.1	Ja	30%	
2	Hoofdstuk 3 & 4 (Jouw droomwijk & Cultuurdilemma) De kandidaat kan: - met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen – voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen – maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen. - vormen van macht herkennen – beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken – beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen. - beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie – uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen – voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is – van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.	M11/k/1 M11/k/2 M11/k/3 M11/k/6	X X X X		S	50	3.2	Ja	30%	
3	Hoofdstuk 5, 6 & 7 (Welzijnsdilemma, mensenrechtendilemma & machtsdilemma) De kandidaat kan: - met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen – voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen – maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen. - vormen van macht herkennen – beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken – beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen. - beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie – uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen – voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is – van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/ gekomen is.	M11/k/1 M11/k/2 M11/k/3 M11/k/5 * M11/k/7 *	X X X X X		S	50	3.3	Ja, indien onvoldoende SE.	40%	

* De hoofdstukken uit het maatschappijleer boek worden niet dubbel getoetst. Wij proberen hierbij het afsluitende karakter zo goed mogelijk te waarborgen, maar door de verschillende inzichten binnen het sociale vak maatschappijleer, vind er soms een overlap van kerndoelen plaats.

Biologie

TL (Mavo)/GL leerjaar 3 | 2026-2027

Boek: Biologie voor jou

P	Stofomschrijving Boek: Biologie voor jou 8e editie	Examen-eenheid	Verdeling examenstof SE/CE	Toets vorm	Td	Weging SE	Code	Her.	Opmerkingen
2	PO1: T3 Erfelijkheid en evolutie	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K12, K13, V3, V4	SE/CE	PO	Nvt	1 (5%)		Nee	Deadline: jan/feb 2027
	SE4: T4 Ordening T5 Stevigheid en beweging	K1, K2, K3, K5, K6, V1, V4	SE/CE SE	S*	100	3 (15%)		Ja, indien onvoldoende	**
3	PO2: T7 Duurzaam leven	K1, K2, K6, K7, V3, V4	SE	PO	Nvt	1 (5%)		Nee	Deadline: Apr/mei 2027
	SE5: T6 Ecologie T8 Gedrag	K1, K2, K3, K4, V4K6, K11, V2	SE/CE	S*	100	3 (15%)		Ja, indien onvoldoende	**

Geschiedenis

TL/GL 3e leerjaar 2026-2027

Boek: MEMO Geschiedenis VMBO KGT

P	Stofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Toets vorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
2	Hoofdstuk 1: De koloniale relatie Indonesië- Nederland Hoofdstuk 5: De Koude Oorlog De kandidaat kan: - zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van geschiedenis en staatsinrichting in de maatschappij. - basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. - strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot: - de ontwikkeling van het eigen leervermogen - het vermogen om met voor geschiedenis en staatsinrichting geëigende vaktaal en methodieken te communiceren en onderzoek te doen. - herkennen en beschrijven op welke wijze de koloniale relatie tussen Indonesië en Nederland zich in de loop der tijd ontwikkeld heeft en bijgedragen heeft aan de dekolonisatie/onafhankelijkheid van Indonesië. - het ontstaan, verloop en einde van de Koude Oorlog herkennen en beschrijven, en aangeven welke oorzaken en gevolgen deze periode voor de wereldpolitiek in het algemeen en voor Europa in het bijzonder heeft gehad. - herkennen en beschrijven hoe het proces van dekolonisatie en de weg naar onafhankelijkheid van Indonesië tussen 1945 en 1949 verliep en daarbij ingaan op de moeizame relatie tussen Nederland en Indonesië na de onafhankelijkheid van Indonesië.	GS/K/1 GS/K/2 GS/K/3 GS/K/4 GS/K/9 GS/V/1	X X X X X X	X X X X X X	S	60	3.1	Ja	25%	Hoofdstuk 1 + 5
3	Hoofdstuk 3: Sociale zekerheid en verzorgingsstaat in Nederland De kandidaat kan: - zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van geschiedenis en staatsinrichting in de maatschappij. - basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. - strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot: - de ontwikkeling van het eigen leervermogen - het vermogen om met voor geschiedenis en staatsinrichting geëigende vaktaal en methodieken te communiceren en onderzoek te doen. - ontwikkelingen zich na de Tweede Wereldoorlog hebben voorgedaan en verklaren welke gevolgen deze ontwikkelingen gehad hebben voor de Nederlandse samenleving. - herkennen en beschrijven welke ontwikkelingen zich op het terrein van de sociale zekerheid vanaf de tweede helft van de 19e eeuw hebben voorgedaan die geleid hebben tot de huidige, herziene verzorgingsstaat.	GS/K/1 GS/K/2 GS/K/3 GS/K/7	X X X X	X X X X	S	50	3.2	Ja	25%	Hoofdstuk 3

* De hoofdstukken uit het geschiedenis boek worden niet dubbel getoetst. Wij proberen hierbij het afsluitende karakter zo goed mogelijk te waarborgen, maar de hoofdstukindeling van de boeken van de huidige methode, verlenen zich daar niet goed voor. Daarnaast is de genoemde exameneenheid erg breed, waardoor er spraken is van een overlap van deze exameneenheid.

Wiskunde

TL (Mavo)/GL leerjaar 3 | 2026-2027
 Boek: Getallen en Ruimte

P	Leerstofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Toetsvorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
3	SE Statistiek - Getal en Ruimte wi 3 vmbo-kgt deel 1: H4 - Getal en Ruimte wi 4 vmbo-kgt deel 1: H1 De kandidaat kan: - zich oriënteren op het belang van wiskunde voor de eigen loopbaan en voor zijn functioneren in de maatschappij – een relatie leggen tussen wiskundige kennis en vaardigheden en de beroepspraktijk. - informatie verzamelen, weergeven en analyseren met behulp van grafische voorstellingen, en daarbij: – statistische representatievormen en een graaf hanteren – op basis van de verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken. - problemen in alledaagse situaties vertalen naar wiskundige problemen, en daarbij: – de hierboven genoemde vaardigheden geïntegreerd gebruiken – conclusies trekken die relevant zijn voor de bewuste probleemsituatie. - structuren en verbanden opsporen in voor hem herkenbare situaties en verbindingen leggen met wiskundige begrippen, en daarbij: – wiskundige technieken kiezen en gebruiken om problemen op te lossen, waaronder basialgoritmen en standaardmethodes – communiceren door middel van adequaat (wiskundig) taalgebruik – adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën toepassen.	K/1 K/2 K/3 K/7 K/8 V/2	X		S	100 min	PT3	Ja	20%	